

РОЗДІЛ III. ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ РОЗВИТКУ

УДК 793.3:001.5(476)

Ю.В. Горських

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

НАУКОВИЙ ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ПРОСТІР РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті висвітлюється хореографічна наукова думка Республіки Білорусь; аналізується дослідницька діяльність та сфера інтересів професорсько-викладацького складу кафедр, які здійснюють підготовку майбутнього вчителя-хореографа; висвітлюється проблематика дисертаційних досліджень у галузі вищої хореографічної освіти.

Ключові слова: науковий простір, хореографічна освіта, педагогічна освіта, Республіка Білорусь, професорсько-викладацький склад.

Постановка проблеми. Формування хореографічно-педагогічної освіти в Республіці Білорусь (РБ), як країни пострадянського простору, становить особливий інтерес для історії педагогіки та компаративістики. На сучасному етапі в науковому просторі Республіки Білорусь актуалізуються проблеми розвитку хореографічної освіти і вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів. Становлення хореографічно-педагогічної освіти в Республіці Білорусь ґрунтується на збереженні педагогічних традицій хореографічної освіти й накопичуванні автентичних розробок, що дає поштовх до сталого поступу нової галузі педагогічної освіти.

За останні роки зростає зацікавлення науковців щодо обґрунтування теоретичних та методичних засад хореографічної освіти. Дослідники вивчають естрадний танець у контексті хореографічного мистецтва Білорусі (Карчевська Н. В.) та європейський бальний танець у контексті білоруської культури (Бодунова І. І.), визначають інтонаційно-тілесні контексти музичного та хореографічного виховання у педагогічному аспекті (Рева В. П.).

Сьогодні вирішенням проблем підготовки майбутнього вчителя хореографії займаються викладачі, кандидати та доктори педагогічних наук і мистецтвознавства, доценти хореографічних відділень вишів Республіки Білорусь.

Аналіз актуальних досліджень. У теорії й практиці хореографічно-педагогічної освіти дослідження були проведені сучасними науковцями Республіки Білорусь: *мистецтвознавцями* – Карчевською Н. В., Чурко Ю. М.; *педагогами* – Ревою В. П., Голешевичем Б. О., Когачевською Т. І., Тішкевич І. Е.; *культурологами* – Бодуновою І. І. та ін..

Мета статті – охарактеризувати науковий хореографічний простір Республіки Білорусь, що конкретизовано в таких завданнях: проаналізувати наукову думку та сферу інтересів професорсько-викладацького складу кафедр, які здійснюють підготовку майбутніх учителів-хореографів у вишах РБ та висвітлити проблематику відповідних дисертаційних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Витоками хореографічної думки в Республіці Білорусь можна вважати ідеї провідних викладачів-хореографів та педагогів вищої школи. Підготовка майбутніх учителів хореографії в РБ здійснюється на базі трьох вищих навчальних закладів – Білоруського державного університету культури та мистецтв (м. Мінськ), Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (м. Мінськ), Могилевського державного університету імені А. А. Кулешова (м. Могильов).

На базі *Білоруського державного університету культури та мистецтв (БДУКМ)* на факультеті традиційної білоруської культури і сучасного мистецтва діє *кафедра хореографії*. Навчання студентів здійснюється за спеціальністю 1-17 02 01 – Хореографічне мистецтво (за напрямками). У складі кафедри перебувають: доктор і кандидати наук, професори і доценти, народні артисти і заслужені діячі мистецтв Республіки Білорусь, лауреати міжнародних конкурсів і чемпіони країни зі спортивних бальних танців, майстри спорту міжнародного класу. Розглянемо більш детально наукову діяльність співробітників кафедри:

Кандидат мистецтвознавства, доцент декан факультету Карчевська Наталія Володимирівна у 2006 році захистила дисертацію «Естрадний танець у контексті хореографічного мистецтва Білорусі» [2]. Вчена визначила специфіку та типологічні ознаки естрадного танцю як різновиду хореографічного мистецтва; запропонувала критерії диференціації та типізації жанрів естрадного танцю та провела їх класифікацію. Карчевська Н. В. виявила тенденції розвитку естрадного танцю на сучасному етапі, визначила найбільш перспективні напрямки його (естрадного танцю) подальшої еволюції і запропонувала шляхи оптимізації художньої практики [3]. Наукиня є автором монографії «Естрадний танець в Білорусі». Сферою її наукових інтересів є історія і теорія хореографічного мистецтва, компаративне мистецтвознавство.

Кандидат культурології Бодунова Ірина Іосифівна займає посаду старшого викладача кафедри хореографії БДУКМ. У 2015 році вчена захистила дисертацію «Європейський бальний танець у контексті білоруської культури» [1], виявила основні періоди рецепції і

трансформації європейського бального танцю в білоруську культуру та визначити актуальні форми практичного використання європейського бального танцю в культурному просторі Республіки Білорусь. І. І. Бодунова викладає такі навчальні дисципліни: «Історико-побутовий і бальний танець», «Класичний танець», «Хореографічний тренаж класичного танцю», «Методика викладання спеціальних хореографічних дисциплін», «Вступ до спеціальності».

Кандидат філологічних наук, доцент зі спеціальності «Мистецтво» Гутковська Світлана В'ячеславівна здійснює педагогічну і творчу діяльність на кафедрі хореографії БДУКМ. У 1994 році вона захистила дисертацію зі спеціальності 10.01.09 – фольклористика на тему «Народна танцювальна культура Білоруського Подніпров'я». С. В. Гудковська працює в університеті з 1982 року, викладає дисципліни: «Мистецтво балетмейстера», «Хореографічний ансамбль» та «Методика викладання спецдисциплін». Є художнім керівником курсу (напрямок спеціальності «народний танець»).

Доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв Республіки Білорусь, лауреат Державної премії Республіки Білорусь. Чурко Юлія Михайлівна в 1964 році захистила кандидатську дисертацію «Національний балет на білоруській сцені», а в 1972 році – докторську – «Хореографічне мистецтво Білорусі: (основні етапи і проблеми розвитку)» [5]. Автор монографій: «Білоруський балет» (1966), «Білоруський сценічний танець» (1969), «Білоруський народний танець» (1972), «Білоруський балетний театр» (1983), «Білоруський балет в особах» (1988), «Білоруський хореографічний фольклор» (1990), «Лінія, що йде в нескінченність» (1999), «Білоруський хореографічний фольклор: традиції і сучасність» (2016). Вийшли друком дослідження «Борис Ейфман: сходження», збірки статей «Про танець», «Хореографія в дзеркалі критики», репертуарні збірки «Запрошуємо в хоровод», «Білоруський танцювальний фольклор на самодіяльній сцені», «Білоруський народний танець», понад 200 наукових і науково-популярних статей в білоруській і зарубіжній періодиці, книг художньої прози.

На базі *Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка* (БДПУ) на факультеті естетичної освіти 4 травня 2015 року в результаті злиття кафедр хорового і вокального мистецтв і музично-інструментальних дисциплін було створено *кафедру музично-педагогічної освіти*. На кафедрі здійснюють педагогічну та наукову діяльність один професор, вісім кандидатів педагогічних наук, доцентів, один заслужений артист Республіки Білорусь, кілька старших викладачів. Навчання студентів-хореографів здійснюється за спеціальностями 1-03 01 07 – «Музичне мистецтво, ритміка і хореографія» та 1-02 02 03 – «Світова і вітчизняна культура. Ритміка. хореографія», надає кваліфікації «Педагог-музикант. Викладач» та «Педагог-репетитор-хореограф».

Кафедру очолює кандидат педагогічних наук, доцент Алла Борисівна Ніжнікова. Її основні наукові інтереси – формування співочої культури вчителя музики в процесі професійної підготовки у вищій школі, науково-методичні основи вокального навчання школярів.

До сфери наукових інтересів кандидата педагогічних наук, доцента Тішкевич Ілони Едуардівни відносяться дослідження проблем розвитку художнього смаку студентів у процесі вивчення музично-виконавських дисциплін, дослідниця здійснює діагностику сформованості художнього смаку майбутніх учителів музики.

Викладачі кафедри музично-педагогічної освіти кандидати педагогічних наук, доценти Богданова Т. С., Ковальов О. І., Мацієвська С. В., Полякова О. С. та кандидат мистецтвознавства Черняк В. А. проводять свої наукові пошуки у сфері теорії і методики навчання та виховання (музика), загальної педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики професійної освіти, музичного мистецтва.

На означеному факультеті з 2009 року здійснює свою діяльність *кафедра теорії та методики викладання мистецтва*. Навчання студентів-хореографів здійснюється за спеціальністю 1-03 01 07 – «Музичне мистецтво, ритміка та хореографія». До професорсько-викладацького складу кафедри входять 14 співробітників: кандидати мистецтвознавства, доценти Бондаренко Є. С., Захаріна Ю. Ю., Шатько Є. Г., кандидат мистецтвознавства Бичкова Н. В., кандидат філологічних наук, доцент Мазуріна Н. Г., кандидат педагогічних наук, доцент Корольова Т. П.; старші викладачі Шатарова М. А., Васіленя Л. Є., Жилінський Т. Г., викладач Андріанова С. Ю., балетмейстер Шиман М. А. та ін.. Усі викладачі кафедри, які мають наукові ступені здійснюють свої наукові пошуки у сфері музичного мистецтва, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва і архітектури, теорії та методики навчання та виховання (музика).

На базі *Могильовського державного університету імені А. А. Кулешова* на факультеті початкової та музичної освіти діє *кафедра музичного виховання та хореографії*. Кафедра здійснює підготовку студентів за такими спеціальностями: 1-03 01 07 «Музичне мистецтво, ритміка і хореографія», (присвоюється кваліфікація «Педагог-музикант. Викладач») та 1-17 02 01-04 «Хореографічне мистецтво (народний танець)» (присвоюється кваліфікація – «Артист народного танцю. Викладач. Балетмейстер»).

До професорсько-викладацького складу кафедри входять 17 співробітників, серед яких: доктор педагогічних наук, доцент Голешевич Б. О., 2 кандидати педагогічних наук, доцентів, кандидат мистецтвознавства, доцент Морозова О. П., 2 доценти, завідувач секцією хореографії, провідний майстер сцени Кавастіані Г. Ш., 8 старших викладачів та ін..

Завідувачем кафедри є кандидат педагогічних наук, доцент, відмінник освіти та культури Республіки Білорусь Рева Валентин Павлович. У 1985 році вчений захистив дисертацію «Естетичне виховання старшокласників

засобами ліричної музики на факультативних заняттях з музичного мистецтва», у 2013 році вийшла друком монографія «Інтонаційно-тілесні контексти музичного сприйняття (педагогічний аспект)» [4].

Кандидат педагогічних наук, доцент Когачевська Тетяна Іванівна досліджує проблему формування моральної свідомості підлітків. Викладає такі навчальні дисципліни: «Теорія і практика спеціальної освіти», «Соціально-культурна діяльність», «Практикум з музики». Стає очевидним, що дослідження науково-педагогічних працівників кафедри стосуються переважно проблем музично-естетичної освіти, а питання хореографічної підготовки вчителів розглядаються лише в контексті спеціальної освіти та соціокультурної діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Наукова хореографічна думка активно розвивається в Республіці Білорусь викладачами вищих навчальних закладів. Саме на базі Білоруського державного університету культури та мистецтв, Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка та Могилевського державного університету імені А. А. Кулешова здійснюють свою діяльність вчені, які проводять дослідження, розбудовуючи науковий хореографічний простір.

Науковці Білорусі визначають специфіку та типологічні ознаки естрадного танцю як різновиди хореографічного мистецтва та виявляють тенденції розвитку естрадного танцю на сучасному етапі (Крчевська Н. В.); виявляють основні періоди рецепції і трансформації європейського бального танцю в білоруську культуру та визначають актуальні форми практичного використання європейського бального танцю в культурному просторі Республіки Білорусь (Бодунова І.І.); вивчають народну танцювальну культуру Білоруського Подніпров'я (Гудковська С.В.) тощо.

На шляху подальшого розвитку наукового хореографічного простору Республіки Білорусь актуальними вбачаються такі проблеми:

- розвиток хореографічно-педагогічної науки шляхом плекання національно свідомих науковців, надання достойного фінансування та матеріально-технічних умов їхнім дослідженням;
- проведення політики омолодження наукових кадрів, сприяння молоді у здобутті наукових ступенів і вчених звань шляхом відкриття магістратур з хореографічних спеціальностей задля формування їхньої науково-педагогічної та науково-дослідної компетентності, що надавало би право на навчання в аспірантурі.

Проведений аналіз підтверджує інтерес дослідників до особливостей підготовки майбутніх учителів-хореографів у вишах Республіки Білорусь та спонукає до подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодунова І. І. Європейський бальний танець в контексті білоруської культури : автореф. дис. ... канд. культурології : спец. 24.00.01 «Теорія та історія культури» / Бодунова Ірина Іосифівна. – Мінськ, 2015. – 21 с.
2. Карчевська Н. В. Естрадний танець в контексті хореографічного мистецтва Білорусі : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 24.00.01 «Теорія та історія культури» / Наталія Володимирівна Карчевська. – Мінськ, 2006. – 22 с.
3. Карчевська Н. В. Проблеми освіти у сфері естрадного танцю (на прикладі досвіду роботи кафедри хореографії БДУК) / Наталія Володимирівна Карчевська // Вісник молодіжного наукового товариства. – 2004. – № 1. – С. 62 – 63.
4. Рева В. П. Інтонаційно-тілесні контексти музичного виховання (педагогічний аспект) : монографія / В. П. Рева. – Могилев : УО «МДУ ім. А. А. Кулешова, 2013. – 180 с.
5. Чурко Ю. М. Хореографічне мистецтво Білорусі : основні етапи і проблеми розвитку : автореф. дис. ... доктора мистецтвознавства : 820 «Театральне мистецтво» / Ю. М. Чурко. – Москва, 1972. – 50 с.

РЕЗЮМЕ

Горских Ю. В. Научное хореографическое пространство Республики Беларусь: современное состояние и перспективы развития.

В статье освещается хореографическая научная мысль Республики Беларусь; анализируется исследовательская деятельность и сфера интересов профессорско-преподавательского состава кафедр, осуществляющих подготовку будущего учителя-хореографа. Именно на базе Белорусского государственного университета культуры и искусств, Белорусского государственного педагогического университета им. Максима Танка и Могилевского государственного университета имени А. А. Кулешова осуществляют свою деятельность ученые, проводящие исследования в сфере научного хореографического пространства.

Освещается проблематика диссертационных исследований в области высшего хореографического образования. Ученые Беларуси характеризуют специфику и типологические признаки эстрадного танца как разновидности хореографического искусства (Карчевская Н.В.); определяют актуальные формы практического использования европейского бального танца в культурном пространстве Республики Беларусь (Бодунова И.И.); изучают народную танцевальную культуру Белорусского Поднепровья (Гудковская С.В.); определяют педагогический аспект интонационно-телесных контекстов музыкального восприятия (Рева В.П.) и др..

Проведенный анализ подтверждает высокий интерес исследователей к особенностям подготовки будущих учителей-хореографов в вузах Республики Беларусь и побуждает к дальнейшим научным исследованиям.

Ключевые слова: научное пространство, хореографическое образование, педагогическое образование, Республика Беларусь, профессорско-преподавательский состав.

SUMMARY

Horskykh Yu. V. Research choreographic space of the Republic of Belarus: modern state and prospects of development.

The article highlights the choreographic scientific thought of the Republic of Belarus; research activities and interests of the teaching staff of departments, engaged in training of the future teacher-choreographer are analyzed. Just on the basis of the Belarusian state university of culture and arts, Belarusian state pedagogical university named after Maxim Tank and Mogilev state university named after A. A. Kuleshov the scientists conduct their researches in the field of research choreographic space.

The problematic of theses in the field of higher choreographic education is revealed. Scientists of Belarus characterize the specificity and typological features of a stage dance as a form of choreographic art (Krchevskaja N. V.); determine the relevant forms of practical use of the European ballroom dance in the cultural space of the Republic of Belarus (Bodunova I. I.); study folk dance culture of the Belarusian Dnieper region (Hudkovskaja S. V.); determine the educational aspect of intonational-bodily contexts of musical perception (Reva V. P.) and others.

The conducted analysis confirms the high interest of researchers to the peculiarities of the future teachers-choreographers training in the higher education institutions of the Republic of Belarus and encourages further research.

Key words: research space, choreographic education, teacher education, Republic of Belarus, teaching staff.